

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

2. Vtrum agens, & passum debeant esse simul, seu vtrum possit dari actio
in distans.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

centro terre, aut in quocumque alio loco suo naturali modo in loco non naturali non adessent causæ corruptivæ illi n.

19 *Respondeo secundo*, distinguendo consequens: debet dari iis quidquid ad naturalem dispositionem spectat vel immediate, vel mediate, hoc est quatenus dat iplis virtutem qua mediante ipsamet possunt ablati impedimenti, reducere se ad illud statum, concedo consequentiam, immediate, nego consequentiam: sufficit enim ut non deficiat in necessariis quod det iplis illud vel immediate, vel mediate in sensu iam explicato: nec est necesse ut det illi illud immediate: & concessio subsumpto, similiter distinguo consequentiam immediate, nego immediate vel mediate, concedo consequentiam. Et eodem modo distinguo consequentiam: motus ille erit à generante immediate, nego mediate, transeat.

Confirmatur hæc doctrina: quia non magis spectat ad complementum lapidis esse in loco naturali, quam hominis intelligere, & velle, & augere se, & generare etiam alium hominem: sed hæ actiones non attribuuntur per se immediate generanti hominem, sed ipsimet homini tanquam principio quod, & solum mediate & quasi per accidens generanti: ergo similiter motus gravium, & levium ad loca sua non debet immediate provenire à generante tanquam principio quod, sed solum mediate, & remote: quo sensu nemo negat illos motus ab ipso provenire.

Ad confirmationem, supposito quod passiones distinguantur realiter à suo subiecto, ut supponitur in confirmatione, de quo iam non curo, distinguo antecedens immediate & proxime, nego, mediate & remote transeat: & similiter distinguo consequens.

20 *Obiicitur quinto ex Ioan. à S. Thoma* ad idem in gravibus, & levibus quæ talia, partes sunt eiusdem rationis, nec est alia movens aliam, & alia mota ab alia: quia æque primo omnes moventur: quia non est prior ratio cur una diceretur alteram movere, quam e contra: sed quod movetur à se debet habere partes diversæ rationis, loquendo de motu physico non intentionali, & una debet alteram movere, ut patet ex Philosopho lib. 8. cap. 5. ergo nequeunt movere se.

Respondeo negando minorem: nec id voluit Philosophus de alio motu quam de motu viventium seu animalium, aut simili motu.

QVÆSTIO II.

Verum agens & passum debeant esse simul, seu verum possit dari actio in distans.

21 *S*ensus questionis est, an aliqua causa possit producere aliquem effectum in loco à se distanti, seu aliquam formam in subiecto, inter quod & causam sit localis distantia.

Quot
modi
possit
ali
quis
agere
in
di
stanti.

Aduertendum autem variis modis posse considerari causam agere in distans. *Primo* si agat in distans immediate: agendo tamen etiam in medium interiaccens. *Secundo*, si ageret in distans tantum mediate, quatenus scilicet ageret immediate in medium, & medium ageret in illud quod esset ab agente distans. *Tertio*, si ageret in distans agendo simul in medium actione eiusdem rationis cum actione, qua ageret in distans. *Quarto*, si ageret in distans agendo etiam in medium, sed actione diversæ rationis ab actione, qua ageret in distans. *Quinto*, si ageret in distans agendo in medium actione diversæ rationis, sed per se conducente ad actionem in distans. *Sexto*, si ageret in distans agendo in medium actione, quæ per se non conduceret ad actionem in distans. *Septimo*, si ageret in distans nullam actionem habendo in medio.

CONCLUSIO I.

22 *Agens infinitum non debet ex ratione agentis esse in passum, aut secundum se, aut secundum suam virtutem, quin possit agere in passum distans, etiam si nihil ageret in medio.* Est Scotus in 1. dist. 37. cum suis, & Nominatilibus, quos sequuntur Vasquez 1. p. a. 8. disp. 28. Auerbach 9. 14. Physica sect. 7. & multi alij contra D. Thomam 1. p. quæst. 8. a. 1. & lib. 3. contra gentes c. 68. Suarez disp. met.

sect. Conimb. Physic. cap. 2. q. 1. Rur. ibidem, & Thomistas communiter, qui, propterea colligunt presentiam Dei ubique, ex operatione sua ubique.

Probatur primo, quia si per impossibile Deus non esset ubique, sed solum deberet esse in Cælo ut multi Philosophi existimant, haberet quæ infinitam virtutem agendi: potuisset agere in quacumque parte huius mundi, etiam si non ageret in medio, hoc enim esset maioris perfectionis in ipso, ut etiam ipse D. Thomas quodl. 1. a. 2. licet parum consequenter, fatetur: ergo ex ratione causæ formaliter non oritur, quod non possit agere in distans, etiam si non ageret in medio. Dixi ex ratione causæ vel agentis, quia ex alio capite Deus non potest agere in distans, scilicet quia habet immensitatem, ratione cuius nihil potest esse ipsi distans.

Probatur secundo: nulla prorsus est ratio, ob quam virtus infinita non possit agere in distans, & præterea posse ita agere conduceret ad maiorem perfectionem eius: ergo non debet asseri quod non possit sic agere. Consequentiam admittunt aduersarij. Antecedens probatur solvendo rationes ab ipsis assignatas.

23 *Prima est Capreoli, Sancy, & Suarez*, quod actus, & potentia debeant esse simul; sed agens, & passum se habent per modum actus, & potentie, ergo debent esse simul, quando reducuntur ad actum secundum.

Respondeo distinguendo maiorem: actus formalis, & potentia susceptiva, transeat (licet etiam id non sit verum, nam, visio est actus formalis constituens parietem in esse visibili, tamen non est simul loco cum ipso) actus effectivus, & potentia susceptiva termini producti per talem actum: nego maiorem.

Et si dicas eandem esse rationem de actu formali, & effectivis: *Respondeo* id esse falsum, quia actus formalis communicat se intine, & immediate; actus vero effectivus non communicat se immediate, sed mediante aliquo alio, quod communicat illi.

Secunda ratio est Molina: sicut mobile non potest transire à loco in locum nisi transeundo per medium: ita agens non potest transmittere actionem suam in distans, nisi transmittendo ipsam per medium.

Respondeo primo, hanc rationem esse ad oppositum quia Deus de potentia absoluta potest transmittere corpus de loco ad locum sine eo quod transeat per medium: posset enim rem hic existentem in instanti ponere in Indiis: ergo ex hac similitudine potius sequitur Deum posse agere in distans.

24 *Respondeo secundo* negando paritatem, quia eadem numero res, quæ est in vno loco, dum movetur localiter ponitur in altero loco; non est autem eadē numero actio quæ est in medio, & in passu distanti, sed à iam omnino distincta, quæ sicut secundum Adversarios producit in illo passu, licet non ponatur in medio, posita tamen alia actione in medio, ita de Dei potentia absoluta, imo naturaliter etiam, ut dicemus conclusionem sequenti, posset poni in passu, etiam si nulla actio poneretur in medio.

Tertia ratio est, quia agens debet esse simul tempore cum passu: ergo & simul loco.

Respondeo negando consequentiam, quia si non essent simul tempore, alterum non deberet existere realiter, & consequenter non posset dari actio: sed si non essent simul loco, posset existere realiter, & consequenter vnum in altero aliquid producere posset.

Obiicitur præterea multa loca Scripturæ, & Patrum ex quibus colligitur immensitas Dei ab operatione eius ubique, quæ collectio non valeret iuxta nostram conclusionem.

Respondeo, ex illis locis non colligi immensitatem Dei ab eius operatione, consequentia formali, sed connaturali tantum, ut suffragari solet in Theologia.

CONCLUSIO II.

25 *Agens creatum agit immediate in distans, & non tantum mediate.* Hæc est communior contra Valentiam 1. p. q. 8. a. 1. p. 1. Raimundum diff. 7. q. 1. a. 7.

Probatur primo, quia corpora cælestia producant mineralia

D d

in visceribus terræ, & ignis producit ignem in stupā à se distanti: nec dici potest quod mineralia illa aut ignis immediate producantur ab illa virtute transfusa ab his causis, quia virtus quaecunque transfusa ab ipsis est accidens, & nullum accidens potest immediate producere substantiā absque saltem concursu immediato substantiæ, ut probatum est *disp. 9. num. 10.* Et sane mirum est *Auerſum* putare hac ratione meliorem esse, quam ipse adducit ex experientia effectuum, qui producuntur à corporibus celestibus in locis distans, quales non producuntur in medio; nam eque bene potest responderi illos effectus produci à virtute transfusa per totum mundum, & non immediate ab illis corporibus; ac responderetur ad nostram experientiam; nec est inconueniens quod tot virtutes transfundantur à corporibus illis per totum medium, quot sunt requiritæ ad illos effectus, qui producuntur in locis distantibus, modo possint provenire ab illis virtutibus.

26. *Probatur secundo*, experientia alia: quia si quis applicet se igni absque alio corpore interposito, præter aerem, maior sentiet calorem, quam sentiret, si interponeretur aliud aliquod corpus: sed huius non est alia ratio, quam quod ignis per suum calorem immediate agit in distans: ergo. Probatur minor: quia si iste maior calor proveniret immediate à parte viciniore aeris, deberet causari non obstante interiectione istius alterius corporis, neque enim calor in parte illa vicina productus debet desinere statim, ac interponitur illud aliud corpus: ergo posset producere non obstante illa interpositione tantum caloris quantum ante, & consequenter, si ante produxit totum calorem in corpore, produceret aut conservaret illum post interpositionem alterius corporis, saltem ad modicum tempus.

Verum hæc experientia mihi non sufficit; quia negari potest: si minor, & antecederet suæ probationis: quemadmodum enim calor productus in corpore applicato igni desinit quoad magnam partem, interiecto alio corpore: inter ipsum & ignem, ita calor productus in parte illa vicina aeris posset desinere statim quoad magnam partem eodem corpore interiecto.

27. *Probatur tertio experientia*, qua constat, quod calor & lumen producantur in intensiori gradu in parte remotiori, quam in parte viciniore ad agens principale, verbi gratia ad Solem: nam illa maior intensio nequit totaliter provenire à parte viciniore in qua non est tanta intensio: absurdum enim esset quod minus intensum posset reddere aliquid magis intensum: ergo debet provenire immediate ab agente principali remoto, verbi gratia, à Sole.

Confirmatur, quia nihil prorsus impedit, quo minus possit immediate agere in distans quodcumque contentum intra sphaeram actiuitatis, ut patebit soluendo fundamenta adversariorum infra post conclusionem quintam proponenda.

CONCLUSIO III.

Agens potest agere in distans, non agendo in medio actione eiusdem rationis cum actione, qua agit in distans. Hæc est communissima, & *Probatur* ex iam dictis: quia quando Sol producit substantias mineralium & alias in partibus his inferioribus, non producit in toto medio tales substantias: ergo non agit in medium simili actione, qua agit in distans.

Confirmatur: quia quando Sol producit calorem sub celo Lunæ, non producit in partibus cæli interiacentibus inter ipsum & partes illas inferiores calorem, quia cæli sunt incapaces caloris, ut omnes supponunt.

CONCLUSIO IV.

28. *Quoties agens, si impeditum esset ab actione in medium, non posset agere in distans, actio in medium, siue sit diversæ rationis, siue eiusdem, est per se requisita ad actionem in distans, taliter, ut quod producitur per actionem in medium sit vel dispositio subiecti distantis ad recipiendam formam, que producitur in ipso ab agente in distans, vel principium productum eiusdem formæ.*

Probatur hæc conclusio, quæ videtur esse contra quoddam Scotistam: quia si non esset hoc modo necessaria,

quando impediretur, non deberet impediri actio in distans.

Confirmatur: quia quotiescunque agens habet virtutem producendi diversos effectus, nisi unus effectus sit dispositio ad alterum, aut principium ipsis mediatum aut immediatum, non debent habere tam necessariam connexionem, quin unus possit produci, non productio altero, & consequenter quamvis impediretur agens ab uno producendo, non deberet impediri à productione alterius: ergo potens producere effectum in medio, & in subiecto distanti, quamvis impediatur à producendo effectum in medio non debet impediri ab effectu producendo in subiecto distanti, nisi effectus productus in medio sit causa dispositiva subiecti distantis, aut compositiva formæ, quæ in ipso producitur.

29. *Dices*, effectum productum in medio esse conditionem, sine qua non posset produci effectus in remoto, & hoc ex natura agentis, quæ limitatur ad hoc, ut non possit producere effectum in remoto, nisi producat in medio, quæ natura colligitur à posteriori ex eo, quod impeditur effectus productione in medio, non produatur effectus in remoto.

Contra: quia dicere quod aliquid sit conditio sine qua non ad aliquem effectum, nisi munus aliquod habeat conducens ad talem effectum, est omnino præter rationem, cur enim esset talis conditio? quod si approximatio non applicaret agens passio, & intellectio non esset propositio obiecti ad voluntatem, profecto non deberet nec approximatio dici conditio sine qua non ad agendum in passum, nec intellectio ad voluntatem.

Dices actionem in medio esse quandam approximationem agentis ad passum remotum.

Contra quia posita actione in medio, non redditur magis vicinum passio quam ante, & quam esset sine ipsa, nec potest explicari qualem aliam rationem approximationis haberet.

Ex hac conclusione, patet quod species visibiles productæ ab obiecto visibili in medio, vel sint causæ totales partiales productivæ speciei visibilis in oculo, quia posito impedimento quo minus producantur in medio, non possunt produci in oculo, nec potest dici quod requirantur in medio ad disponendum oculum, quia oculus non requirit aliquam dispositionem ad recipiendum speciem visibilem.

Pateat etiam quod calor productus ab agente calefactivo in medio, concurrat partialiter vel totaliter ad productionem caloris in loco remoto: & idem est de luce, ac similibus, à paritate rationis.

CONCLUSIO V.

30. *Non repugnat agens creatum agere in distans, non agendo illo modo in medium, an tamen de facto incertum, aliquod agens creatum id faciat, incertum est, præsertim si loquimur de causa totali, & non de parte quacunque istius agens creatum de facto in distans.*

Prima pars huius conclusionis est *Scoti in 1. d. 37.* cum omnibus suis, quos sequitur *V. s. q. 1. p. disp. 28. Auerſa quest. 14. sect. 7.* Arriga hic contra Thomistas communiter citatos in prima conclusione.

Secunda vero pars videtur esse contra *Scotistas*, qui de facto dari actionem in distans sine actione in medium asserunt, & probant variis experientiis, quod refert & sequitur *Camerarius parte 2. quest. 7.*

Probatur prima pars: tum quia nulla potest assignari in hoc repugnantia, tum quia ex dictis de facto datur actio in distans, & quamvis de facto habeat dependentiam ab actione in medium, illa dependentia suppleri potest à Deo: est enim dependentia in genere causæ effectivæ solummodo, saltem in multis calibus (quidquid sit de omnibus) qualem dependentiam Deum supplere posse omnes admittunt.

Confirmatur, quia experientia, quibus probatur non dari actionem in distans, ad summum id probant solummodo de creaturis de facto existentibus: sed potest à Deo creari creatura diversæ rationis, de qua non esset necesse, quod eadem esset quantum ad hoc ratio, ac de creaturis actu

Quando actio in medium est requisita ad actionem in distans.

Non potest ab obiecto visibili in medio, vel sint causæ totales partiales productivæ speciei visibilis in oculo, quia posito impedimento quo minus producantur in medio, non possunt produci in oculo, nec potest dici quod requirantur in medio ad disponendum oculum, quia oculus non requirit aliquam dispositionem ad recipiendum speciem visibilem.

Non est repugnantia, tum quia ex dictis de facto datur actio in distans, & quamvis de facto habeat dependentiam ab actione in medium, illa dependentia suppleri potest à Deo: est enim dependentia in genere causæ effectivæ solummodo, saltem in multis calibus (quidquid sit de omnibus) qualem dependentiam Deum supplere posse omnes admittunt.

actu existentibus: ergo non est negandum quin possit aliqua creatura agere in distans, nullo modo agendo in medium.

Probatur secunda pars: quia experientia, quæ communiter afferuntur ad probandam actionem in distans, & ex quibus solis potest probari, non sufficiunt ad eam probandam: ergo non est certum quod detur. Ex alia autem parte non est ulla experientia nec ratio, quæ vniuersaliter probat eam non dari: ergo non est certum, quin detur, & consequenter absolute incertum reputari debet, detur-ne necne. Addidi autem huic parti conclusionis illam limitationem, præsertim si loquamur de causa totali, & non de parte ipsius, quia partes remotiores ignis magis cōcurrunt ad producendum calorem in longio: i distantia quam alias produceretur, & tamē non agunt in alias partes intermedias ignis. simile enim non agit in simile vt communiter tenetur, & suo loco probabitur quo argumento vtuntur Scotistæ ad probandum de facto dari actionem in distans.

Confirmatur vtraque pars huius conclusionis solutione argumentorum.

31 *Obiicitur* contra primam partem: sequeretur agens creatum esse infinitæ virtutis: quia si ageret in aliqua distantia non agendo in medium, ageret in quacunque; atque adeo in infinita.

Respondetur primo, hanc rationem d. frueri se ipsam: nam vel requiritur maior virtus ad agendum in magna distantia, quam in parua, vel non requiritur: si requiritur maior, ergo non sequitur, quod si posset agens agere in aliqua distantia, quod posset in quacunque, quia ex eo, quod conueniat ipsi minor virtus, non sequitur continere ipsi maiorem. Si non requiritur maior, ergo ex eo, quod posset agēs agere in infinita distantia, non sequeretur quod esset infinitæ virtutis, quia non deberet esse maioris virtutis, quā requireretur ad agendum in distantia: ex hoc autem non sequeretur, quod esset infinitæ virtutis.

Respondetur secundo, absolute negando sequelam, quia agēs finitum habet finitam spheram actiuitatis. vlt. a quā nequit agere, & tunc, sicut agēdo in medium, potest agere in certam distantiam tantummodo: ita etiam non agēdo in medium, potest tantummodo agere in intra certam spheram.

32 *Obiicitur secundo ex Computensibus*: necesse est virtutem actiuam esse coniunctam actioni: ergo & effectui, quia actio se tenet ex parte effectus. *Probatur* antecedens primo experientia omni quæ de facto habet effectum; *secundo*, quia causalitas est id, quo causa attingit effectum; impossibile autem est, id, quo attingit causa effectum, esse separatum à causa: *tertio* quia virtus actiua, & principium quo debent esse coniuncta causæ; ergo à fortiori causalitas: *quarto* quia actio, & causalitas est datio seu communicatio quia causa dat entitatem effectui: ergo debet esse coniuncta causæ, & effectui.

Respondetur primo, si actio sit in agente, vt Scotistæ tepemus, concedendo antecedens, & negando consequentiam cum sua probatione: & nulla sone est difficultas in concipiendo, quomodo aliquid per actionem in se subiectatam possit producere effectum in loco distanti, imo de facto ita contingit, licet præsupposita actione in medium. Si vero actio se teneat ex parte effectus, & non subiectetur in agente,

Respondetur secundo, negando antecedens, ad cuius primam probationem nego vllam experientiam esse, quæ concludat actionem aliquam saltem partialem, quæ producat effectus, non posse esse loco distantem à virtute causatiua.

Ad secundam probationem nego minorem: ad tertiam & quartam nego consequentiam.

33 *Obiicitur contra secundam partem* ad probandum quod detur de facto actio in distans sine actione in mediū: Magnes trahit ad se ferrū distans, Torpedo mortificat manū piscatoris distantem, Basiliscus visu interimit homines distantes: nec videtur quod aliquid producat ab his causis in medio, cum non sit ulla experientia effectus vllius producti in medio: ergo de facto datur actio in distans sine actione in medium.

Respondetur in omnibus his experientijs aliquid produci in medio, idque meo iudicio euidenter colligi ex eo, quod si interponatur copus aliud densum, ac opacum inter magnetem, & ferrum non traheretur ferrum; & si manus piscatoris esset in eadē distantia, in qua mortificatur à torpedine, siue eo quod tangeret virgā piscatoriā, & quod torpedo non tangeret filum piscatoriū virgæ appensum, non mortificaretur; & si corpora opaca interponerentur inter Basiliscum & homines, profecto non interficerentur. Sed huius sane nulla alia ratio reddi potest, nisi quod agentia illa sint limitata ad non agendum in distans, quin agant in medium.

Dicitur, Corpus interpositum impedire positue, quo minus actio detur in distans.

Contra: quia non potest impedire actionem positue, nisi per hoc, quod retardet aut debilitet virtutem causæ, vel per hoc quod non sit capax actionis ab illo. Sed certum est corpus interpositum inter magnetem, & ferrum, aut hominem, & Basiliscum, nihil agere in Magnetem aut Basiliscum; ergo ex hoc capite non impedit actionem: ergo impedit ipsam quatenus est incapax actionis, & consequenter vt habeatur actio distans, debet haberi actio in medio.

34 *Melior experientia* contra conclusionem est acus nauticæ, quæ fictu magnetis ita disponitur, vt à stella polari distans non obstante quorumcunque corporū interpositione, moueatur ad se, & detinetur in certo situ. *Alia similis experientia* est de ijs, qui in quacunque distantia sentiunt se moueri interius quando mouentur aliqui amici aut cognati.

Respondetur tamen etiam ad primā ex his, posse dici quod agat stella polaris per totum aerem vsque ad acum nauticam, & inde fortassis si poneretur acus illa in loco tā occulto, in quem aer exterior non posset peruenire, non moueretur.

Ad secundam posset dici, quod quandoquidem nō moueantur omnes in similibus occasionibus, nec ille idem semper, illa cōmotio attribui potius deberet Angulo bono aut malo, quam alijs causis. Fateor tamen, exemplum acus nauticæ si trahatur à stella polari, vt communius asseritur, reddere incertum, an detur de facto actio in distans. Ad quod etiam facit alia experientia de metallis in visceribus terræ productis, ad quæ loca incertum est, an transmittantur qualitates aliquæ occultæ per totum medium.

Obiicitur vltimo ad probandum quod non detur actio in distans: propterea natura abhorret à vacuo, quia non posset actio transfundi per medium: ergo signum est quod non detur huiusmodi actio saltem de facto.

Respondetur, negando antecedens: quamuis enim daretur aliquod vacuum terminatum, adhuc posset actio transfundi per medium planum: nempe per superficiem, & corpora circumscriptiua illud vacuum absque actione in distans. Deinde quamuis vacuum impediret actionem, & propterea natura ab ipso abhorreret, tamen inde non sequeretur, quin aliqua agentia de facto agerent in distans quamuis sequeretur quod aliqua non agerent.

LIBER VII. PHYSICORVM.

Vt in hoc Libro tractat Philosophus de aternitate mundi ac motus, de primo motore, ac conditionibus eius, comodus tractabuntur partim in libri de Cælo & Mundo, & partim in Theologia ac Metaphysica. Quare hic solum agendum de motu propter hoc, quod vnica disputatione satis commode fieri potest.